

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ «ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ» В КІНОМИСТЕЦТВІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ ПЕРІОДУ РАДЯНСЬКОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Дослідження ролі кінематографу в статево-рольовому поділі українського суспільства кінця 1920–1930-х рр. є необхідним для вияву генезису жіночих образів. Додаткову значимість окресленій нами проблемі надає своєрідність методик ідеологічного конструювання соціокультурного простору в переломний момент історії України. Відповідна обставина демонструє взаємозв'язок із сучасними методами творення гендерних стереотипів у кіно і є ваговою складовою виявлення загальних механізмів формування культурних образів.

Процес формування масової радянської свідомості включає ряд етапів і складових. У контексті зазначеного, в даній розвідці увага зосереджена на другому десятиріччі радянської влади в Україні, оскільки в період радянської модернізації проблема перевиховання та виховання «нової» жінки вирішувалася вже в більш сприятливих, у технічному плані, умовах. Так, в часи раннього сталінізму кінематограф зробили значний крок вперед у напрямку технічного прогресу [1, с. 54]. Зрозуміло, що відповідні якості перетворили його на один із важливих ідеологічних інструментів радянської влади в її зусиллях щодо «прищеплення» українці нової соціальної ролі – працюючої матері.

Об'єкт вивчення – кінообраз радянської жінки.

Предмет дослідження – процес конструювання та поширення через кіномистецтво нових моральних критеріїв, естетичних норм, соціально схваленої поведінки, способу мислення та зовнішніх зразків наслідування серед жіночої частини населення України в кінці 1920–1930-х рр.

Мета – презентувати кінематограф як провідну форму та спосіб трансляції «політично благонадійного» образу української жінки в масовій культурі періоду «побудови і зміцнення соціалізму».

Політика «великого перелому» внесла конкретні корективи в процес жіночої емансипації, що, в свою чергу, позначилося на соціальному статусі радянської жінки. Так, досліджуємий період відзначився не лише переходом українського суспільства до індустріально-урбаністичного типу, а й відмовою від радикальних експериментів у гендерній сфері років непу та поверненням до більш традиційної ідеології [3, с. 37].

Зміна політичних установок партійно-радянських ідеологів відносно соціального конструкту «звичайна радянська жінка» стала необхідною умовою для формування ідеального жіночого образу.

Гендерна система в Україні періоду радянської модернізації та безпосередньо проблема «нової» жінки в ідеологічному просторі радянської влади вимагала створення її візуального образу. Відповідний

процес міксував у собі марксистко-ленінські й традиційні українські цінності та враховував особливості розвитку держави в перехідний період. І все це робилося з метою вилучення української жінки зі сім'ї та відповідно залучення її в суспільне виробництво.

«Ідеологія нововведень» доносила потрібні орієнтири радянській жінці стосовно її поведінки та візуальних канонів жіночої краси кінця 1920–1930-х рр., через один із провідних засіб масової комунікації – кіномистецтво.

Радянський кінематограф періоду «побудови і зміцнення соціалізму» розвивався в умовах домінуючого мистецького напрямку – соціалістичного реалізму, став звуковим, більш доступним для мас, у плані збільшення місць кінопрокату, та мав чітко виражені сюжетні композиції, що формували поведінкові стереотипи.

Синтетична природа кіно, що криється в поєднанні візуальних, звукових, емоційних і технічних чинників є цінною його якістю, яку сталінське керівництво використало як маніпулятивний засіб суспільною свідомістю. Кінопродукт кінця 1920–1930-х рр. впливав на виховання особистості, формував ідеологічно правильні стереотипи та образи жінок, сприяв стиранню попередніх духовних цінностей, натомість створював нові, які відповідали вимогам часу. Через кіно доносили глядачам жіночий ідеал, на який потрібно було рівнятися [1, с. 248, 321].

Кінематограф ранньосталінської доби моделював гармонійний кінообраз жінки відповідно пануючій доктрині. Головні героїні кінострічок переповнені позитивними якостями: соціально активні та високоморальні особистості [2, с. 18]. Зокрема, в кінокартинах фіксується перехід до нової емансипованої, здатної на подвиг, політично свідомої жінки. Кіногероїні не були вагітними та не розглядалися, як сексуальний об'єкт, всі їх думки були сфокусовані лише на партійній та виробничій діяльності [1, с. 351].

Модифікації структури гендерних ролей в українському суспільстві кінця 1920–1930-х рр., сприяв радянський кінематограф, який завдяки своїм багатогранним можливостям прищеплював кіноглядачам нові, ідеологічно правильні погляди на місце жінки в соціумі, перш за все, пропагуючи через жіночі персонажі чуттєвий аскетизм, який став складовою моделі нової суспільної моралі.

Список використаних джерел:

1. Безклубенко С. Кіномистецтво та політика: критичний історико-теоретичний нарис / С. Безклубенко. – К., 1991–1995. – 430 с.
2. Жукова А. Соціально активний герой в українському радянському кіно / А. Жукова. – К. : Мистецтво, 1984. – 32 с.
3. Суковата В. Політика маскулінності в радянській та пострадянській культурі / В. Суковата // Філософська думка. – 2007. – № 1. – С. 35–45.